
NOSTALXIA

XOVES 08 OUTUBRO 2026

Auditorio de Galicia, 20.00 h

CONVERSANDO CON...

César Ramos

Sala Mozart, 19.15 h

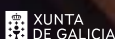
César Ramos, director

MEMORIA

REAL
FILHARMONÍA
DE GALICIA

2026/27

AUDITORIO DE GALICIA

PROGRAMA

HEITOR VILLA-LOBOS (1887-1959)

Bachiana brasileira núm. 9

Prelúdio: Vagaroso e místico

Fuga: Poco apressado

MAURICE RAVEL (1875-1937)

Le Tombeau de Couperin

Prélude. Vif

Forlane. Allegretto

Menuet. Allegro moderato

Rigaudon. Assez vif

DARIUS MILHAUD (1892-1974)

Le boeuf sur le toit

HENRI DUPARC (1848-1933)

Aux étoiles (Poème nocturne)

GEORGES BIZET (1838-1875)

Sinfonía en Do

Allegro vivo

Adagio

Allegro vivace - Trio

Allegro vivace

Duración aproximada do concerto: 95 minutos (sen pausa)

Pregámoslle ao público que non faga fotografías e que
desconecte os teléfonos móbiles, reloxos, etc.

REAL FILHARMONÍA DE GALICIA

A Real Filharmonía de Galicia, formada por cincuenta músicos, créase no ano 1996 en Santiago de Compostela, e ten a súa sede permanente no Auditorio de Galicia, na cidade de Santiago de Compostela. Baldur Brönnimann é, desde 2023, o seu director titular e artístico e César Ramos o seu director asistente durante o período 2026/2027. Coa orquestra colaboran os máis destacados directores, cantantes e instrumentistas de todo o mundo.

A RFG está comprometida en achegar a música clásica a todo o territorio galego, aos públicos máis novos e destaca, ademais, o seu compromiso co patrimonio musical galego. Xestionada polo Consorcio de Santiago, a RFG está financiada pola Administración Xeral do Estado, a Xunta de Galicia e o Concello de Santiago.

VIOLÍNS I

James Dahlgren, concertino
Adriana Winkler, axuda de concertino
Ildiko Oltaí
Daniel Kordubaylo
Victoria Jurov
Michal Ryczel
Yulia Petrushevskaya
Ilya Fisher
Anna Alexandrova
Leticia Herranz
Esther Borreguero ***
Mario Fernández ***

VIOLÍNS II

Grigori Nedobora *
Nikolay Velikov **
Samira Ajkic
Elina Viksne
Enrique Roca
Helena Sengelow
Irina Gruia
Kiyoko Ohashi
Sofia Gaona ***
Emma Scott ***

VIOLAS

Natalia Madison *
Ionela Ciobotaru **
Timur Sadykov

Anne Schlossmacher
Joaquín Toledo ***
Lian Iglesias ***

VIOLONCELLOS

Millán Abeledo *
Manuel Lorenzo **
Carlos García
Thomas Piel
Sara Balboa ***
Martín Herrera ***

CONTRABAIXOS

Carlos Méndez *
Amador Del Pozo **
Víctor Chávez (R)

FRAUTAS

Laurent Blaiteau *
Carlos Cascales **
Cecilia Tena ***

ÓBOES

Esther Viúdez *
Celia Olivares (R)
Mariña Palacio ***

CLARINETES

Beatriz López *
Vicente López **

Belén Troitiño ***

FAGOTS

Manuel Veiga *
Daniel Solís (R)
Elena Sánchez ***

TROMPAS

Alfredo Varela *
Jorge Ortega *
Xabier Ramón **
Jorge Ortega ***

TROMPETAS

Javier Simó *
Ramón Llátser **

TIMBAL

José Vicente Faus *

PERCUSIÓN

David Lyons ***

TROMBÓN

Kiril Nesterov (R)

ARPA

Bleuenn Le Fric (R)

César Ramos

Director

César Ramos é un director de orquestra cubano afincado en Europa. É gañador do Rudis Martinus van Dijk Conductor's Prize 2025, do Orchestra Award 2025 da Bodensee Philharmonie Konstanz, e semifinalista do 4.º Antal Dorati Conducting Competition. Recentemente foi nomeado director da Orkest Pulcinella nos Países Baixos e director asistente da Real Filharmonía de Galicia para a tempada 2026–27.

Dirixiu orquestras como a Residentie Orkest, a Noord Nederlands Orkest e Het Balletorkest en colaboración co Nederlands Dans Theater, e traballou como director asistente coa Royal Concertgebouw Orchestra, a Radio Filharmonisch Orkest e a Orquestra Nacional de Bélxica, entre outras.

O traballo con orquestras novas é un eixe central do seu compromiso co futuro da música clásica. Foi director asistente da

National Youth Orchestra of the Netherlands nas súas xiras de inverno e verán de 2025, e da Ulster Youth Orchestra durante o seu curso de verán de 2024. Así mesmo, é convidado con regularidade a traballar con estudantes do Conservatorium van Amsterdam e do Royal Conservatory The Hague.

Comprometido coa creación contemporánea e cos proxectos interdisciplinares, César cofundou Ensemble Habana XXI e KonCollective Ensemble, liderando proxectos que conectan a música contemporánea cubana co teatro, a danza e os medios audiovisuais. En Cuba, foi anteriormente director asociado da Orquestra Sinfónica de Matanzas e director asistente da Orquestra Sinfónica Nacional de Cuba.

Realizou o Mestrado Nacional en Dirección de Orquestra (NMO) nos Países Baixos con Jac van Steen, Ed Spanjaard

e Antony Hermus, e recibiu clases maxistras de Lorenzo Viotti, Johannes Schläfli, Tianyi Lu e Otto Tausk.

A súa traxectoria musical comezou aos 8 anos, estudando violoncello en Cuba, antes de orientarse cara á dirección baixo a guía de Guido López-Gavilán e Nathalie Marin na Universidade das Artes (ISA) da Habana. Durante os seus estudos, foi nomeado director titular da Orquestra Filarmónica Universitaria e director asistente da Cuban American Youth Orchestra baixo a dirección de James Ross. O seu debut como director tivo lugar en 2018 no Gran Teatro da Habana, onde dirixiu *A consagración da primavera* de Igor Stravinski coa Orquestra da Ópera e o Ballet Nacional.

NOTAS AO PROGRAMA

Esta noite a Real Filharmonía da man do seu director asistente, César Ramos, presenta o segundo programa da tempada Memoria que leva por título *Nostalgia*. O repertorio elixido destila un claro sabor francés e nel teremos ocasión de escoitar obras de Heitor Villa-Lobos, Maurice Ravel, Darius Milhaud, Henri Duparc e Georg Bizet.

A primeira peza do concerto é a *Bachiana brasileira, núm. 9* de Heitor Villa-Lobos (1887-1959), o único autor do repertorio de hoxe que non é de orixe francesa, aínda que si gozou dunha estancia de formación en París. Villa-Lobos foi un importante director, compositor, crítico e pedagogo brasileiro. Nesta última faceta destacou na creación dun sistema pedagóxico baseado no folclore do seu país e arraigado no patriotismo, con numerosas obras para masas corais de nenos. Comezou a instruírse musicalmente da man do seu pai e co violoncello –que protagoniza gran parte da súa produción– como instrumento principal, aínda que tamén foi intérprete de guitarra, clarinete e piano. Traballou como músico de café antes de trasladarse a Europa cunha bolsa de estudos financiada polo goberno do seu país. Na década dos 40 acadou un nota-

ble éxito como director nos EUA e de volta no Brasil ocupou importantes cargos como o de Director da Educación Musical en Río de Janeiro. Villa-Lobos foi un compositor moi singular con máis de mil composicións de distintos xéneros que presentan un estilo dificilmente clasificable no que conflúe a tradición da música clásica europea coa música popular brasileira.

As *Bachianas* son sen dúbida o máis coñecido dentro do seu amplo catálogo que foi difundido a través de concertos e gravacións. Trátase dun conxunto de nove suites conformadas por entre dúas e catro pezas cada unha e elaboradas ao longo de quince anos. Foron escritas para formacións ben variadas: a primeira para orquestra de violoncellos, a segunda, para conxunto instrumental e percusión tradicional, a terceira para orquestra e piano, a cuarta para piano (existe orquestración), a quinta –a máis popular de todas elas– para voz e conxunto de violoncellos, a sexta para frauta e fagot, a sétima para grande orquestra, a oitava tamén para orquestra, e a que hoxe nos ocupa, orixinalmente pensada para coro e instrumentada polo propio autor para orquestra de cordas. As nove obras están

pensadas como unha homenaxe simbólica a Bach e nelas mestúranse técnicas e trazos do estilo do autor de Leipzig con ritmos e danzas brasileiras. A *Bachiana* núm. 9 foi escrita en 1945 e consta de dúas pezas: un *Preludio* de carácter lán-guido e logo, unha *Fuga* a seis voces na que destaca o emprego de contrapunto imitativo (as distintas seccións orquestrais vanse imitando coa presentación do mesmo material musical). Dentro do conxunto esta suite é das menos «brasileiras» e nela é moito máis evidente a influencia europea de estilos como o romantismo ou o neoclasicismo.

Seguidamente, a orquestra interpretará *Le tombeau de Couperin* de Maurice Ravel (1875-1937). O compositor naceu en Ciboure, unha pequena vila do País Vasco francés, o 7 de marzo de 1875 e morreu en París en 1937. Os seus inicios na música foron tamén da man do seu pai e despois formouse no prestixioso Conservatorio de París no que ingresa en 1889. Alí estuda piano con Anthione e Bériot, harmonía con Pessard, fuga e contrapunto con Gédalge e composición con Gabriel Fauré. En 1910 participa na creación da Sociedade Musical Independente, adversaria da conservadora Sociedade Na-

cional de Música, e poucos anos despois, durante a 1ª Guerra Mundial, foi enviado á fronte como condutor dun camión, pero a súa fráxil saúde fixo que o desmobilizaran en 1917. A partir de 1933 comeza a padecer unha enfermidade cerebral que o obriga a abandonar a música ata o fin dos seus días. Ravel é un autor ecléctico, xa que aínda que normalmente se asocia ao impresionismo e á figura de Debussy, ten moitas outras influencias como a tradición francesa antiga de danzas estilizadas e da suite, o neoclasicismo (co emprego de tipos formais tradicionais), o jazz, o *blues*, a música cingara, o valse vienés ou a música española (como no seu famosísimo *Bolero*). Debido á súa habilidade para xuntar diversos materiais e formar un todo consistente e coherente dentro dunhas formas de enorme precisión, Igor Stravinski dicía del que era un «fabricante de reloxos suízos». O seu estilo presenta, a diferenza do de Debussy, frases musicas máis delineadas, modelos rítmicos regulares e definidos, e harmonías complexas e disonancias que sempre acaban por resolverse dentro dun marco tonal, polo tanto máis que rompedor, destacou en poñer ao día as técnicas de composición tradicionais a través do emprego de procedementos modernos.

A *tombeau* foi un xénero musical moi en voga durante o Barroco e que servía para homenaxear algunha persoa notable que falecía. Ravel sinalou respecto de *Le tombeau de Couperin* que «a homenaxe está dirixida menos a Couperin que a toda a música francesa do século XVIII». A obra foi escrita orixinalmente para piano entre 1914 e 1917, con distintas interrupcións ocasionadas pola participación na 1ª Guerra Mundial. Trátase dunha suite formada por seis pezas, cada unha delas dedicada a un dos seus amigos mortos no devandito conflito: o *Preludio* a Jacques Charlot, a *Fuga* a Jean Cruppi, a *Forlane* a Gabriel Deluc, o *Rigaudon* a Pierre e Pascal Gaudin, o *Minueto* a Jean Dreyfus e a *Toccata* a Joseph de Marliave. A muller deste último, Margarita Long, sería a encargada de estrear a obra o 11 de abril de 1919 na Sociedade Musical Independente na Sala Gaveau en París. Ao ano seguinte, en 1920, Ravel orquestrou catro das pezas, excluindo a *Fuga* e a *Toccata* polas súas características eminentemente pianísticas. Esta nova versión, que hoxe escoitaremos, foi estreada o 28 de febreiro de 1920 nos Concertos Padeloup en París baixo a dirección de Rhené-Baton. No *Preludio*, sobresaí o papel do óboe e a presenza dun motivo musical que da vol-

tas sobre si mesmo e que funciona como fío condutor; a *Forlane*, forma antiga, trátase harmonicamente de maneira moi moderna; o *Minueto*, tamén protagonizado polo óboe, presenta unha estrutura en 3 partes (Minueto-Musette-Minueto); finalmente, o *Rigadon*, cun papel destacado do metal, ten un episodio contrastante na parte central que consiste nunha *Pastoral*.

A continuación, é a quenda de Darius Milhaud co seu famosísimo *Le bouf sur le toit* (O boi sobre o tellado). O autor, quen se auto definía como «francés de Provenza de relixión israelita», naceu en Marsella en 1892 e morreu en Xenebra aos 82 anos de idade, en 1974. Foi violinista e compositor e formouse no Conservatorio de París con distintos profesores entre os que cabe destacar a Paul Dukas. Entre 1917 e 1918 gozou dunha estancia de dous anos no Brasil traballando como secretario do embaixador francés naquel país. Este feito influíu moito no seu estilo polo contacto coa música popular e os ritmos brasileiros que se deixan ver en obras súas, como o xa mencionado *O boi sobre o tellado* ou nas danzas para orquestra *Saudades do Brasil* e que o conectan dalgún xeito co primeiro compo-

sitor, Heitor Villa-Lobos. En 1940 tivo que marchar aos Estados Unidos trala invasión nazi de Francia dada a súa condición de xudeu, e alí aceptou un posto como profesor no Mills College de Oakland (California). Volveu a Europa en 1947 e a partir dese momento desenvolveu a súa actividade repartida aos dous lados do charco. Xunto a Arthur Honegger, Francis Poulenc, Germaine Tailleferre, Georges Auric e Louis Durey formou parte do coñecido como Grupo dos Seis, cuxos líderes intelectuais foron o escritor Cocteau e o compositor Satie e que foi considerado unha salvación para a música francesa fronte ás influencias foráneas, especialmente as xermánicas, ademais dun revulsivo antirromántico. Milhaud foi un compositor moi prolífico cun catálogo de 443 opus que abrangue case todo os xéneros. Aínda que acostuma clasificarse como un autor neoclásico, ampliou moito esta etiqueta movéndose entre a frivolidade e a seriedade e mesturando o lirismo, o contrapunto ou a politonalidade (combinación simultánea de dúas ou máis tonalidades).

Le bouf sur le toit estreouse en París en 1920, xusto cando Milhaud regresa do Brasil. Nun principio esta obra ía ser a

banda sonora dunha película de cine mudo de Charles Chaplin e estaría escrita para piano e violín. Cocteau finalmente convenceuno para crear a música orquestral dun ballet surrealista ambientado nun bar dos EUA da Lei Seca e protagonizado por personaxes moi pintorescos. Milhaud recoñeceu que se baseara na música brasileira da que se empapou nas esmorgas de Río de Xaneiro e arredores: «perseguido polos meus recordos de Brasil, reunín algunhas melodías populares –tangos, *maxixes*, sambas e incluso un fado portugués– e transcribíbas». En realidade algúns autores sinalan que empregou ata 30 melodías locais que non recoñeceu nin citou chegando a ser acusado de apropiación indebida. Algunhas destas pezas son *São Paulo futuro* (1914) de Marcelo Tupinamba, *Viola cantareira* (1917) de Ernesto Nazareth, *Ferramenta* (é un tango brasileiro de 1920, orixinalmente un fado portugués) ou *Gaúcho*, canción para piano de Chiquinha Gonzaga. A estrutura xeral da obra é a de *Rondó*, onde escoitamos a alternancia dun retrouso con distintas coplas. Destaca o emprego de ritmos populares variados e da politonalidade, trazo moi característico do autor.

De seguido, a RFG deleitaranos con *Aux Étoiles* (Ás estrelas) de Henri Duparc (1848-1933), unha obra que rara vez se escoita na sala de concertos. Duparc naceu en París en 1848 e morreu en 1933 en Mont-de Marsan e o conxunto da súa traxectoria é denominada por algúns autores como o «fenómeno Duparc», xa que a súa fama se debe a un total de 12 cancións. Foi contemporáneo de Vincent d'Indy, Fauré ou Chabrier, cos que compartiu amizade. A súa formación como compositor correu da man de César Franck e ao igual que outros dos seus alumnos, a súa mirada dirixiuse máis cara ao mundo xermánico, sendo un fervoroso seguidor de Liszt, Wagner e autores anteriores como Bach e Beethoven. Pese a iso, o seu gran sentimento francés levou-no a ser secretario da Sociedade Nacional de Música da que participou na súa fundación con Camille Saint Saëns. Toda a súa vida sufriu importantes doenzas mentais que o levaron paulatinamente ao illamento social e á destrución de gran parte das súas obras, deixando de compoñer con tan só 38 anos.

Aux étoiles é unha pequena peza orquestral que formaba parte nun principio dunha obra máis ampla en tres movementos

que se titulou *Poème nocturne*, escrita en 1874 con tan só 26 anos. Posteriormente, o autor destruíu os outros dous movementos e revisou este fragmento en 1911 no que destaca o papel do vento madeira e o ton elexíaco que empapa toda a composición.

A derradeira obra do programa é a *Sinfonía en Do* de Georges Bizet (1838-1875), autor nacido en París o 25 de outubro de 1838 e morto en Bougivalo o 3 de xuño de 1875, con tan só 37 anos. Foi un músico dotado dun talento excepcional, boicoteado en moitas ocasións polas súas inseguridades e teimas, así como polas reaccións hostís dos seus contemporáneos. Un dos casos máis paradigmáticos deste último aspecto foi a súa famosísima ópera *Carmen* unha das máis celebradas e representadas na actualidade que porén foi recibida de moi mal xeito, causando un grave pesar no seu autor que morrería cun gran desgusto e sen saber as cotas de éxito que alcanzaría. A súa formación correu a cargo de Gounod, importante autor operístico francés.

A *Sinfonía en Do M* é un traballo de xuventude (con 17 anos) que quedou pechado nun caixón durante longos anos. Bizet reciclou o segundo movemento para unha

aria de tenor da súa ópera *Os pescadores de perlas*, pero renegou da obra. A sinfonía foi redescuberta en 1932 no legado de Reynaldo Hahn no Conservatorio de París e dada a coñecer polo director Félix Weingartner o 26 de febreiro de 1935 en Basilea, converténdose dende entón en repertorio bastante popular. A obra presenta un estilo próximo a Mendelssohn e Schubert e unha estrutura dividida en 4 movementos con formas ben clásicas. O primeiro e último son formas sonata coas tres seccións habituais: exposición (2 temas), desenvolvemento e recapitulación dos temas iniciais; o segundo é un lento con dous temas ben diferenciados; e o terceiro, un *scherzo* alegre cas 3 partes escolásticas: *scherzo-trío* (de carácter rústico)-*scherzo*.

Sen dúbida, o mestre Ramos presenta un variado e rico programa cargado de interese.

Carne Tubío Barreira

MEMORIA

REAL
FILHARMONÍA
DE GALICIA

2026/27

AUDITORIO DE GALICIA

PRÓXIMO CONCERTO

(EN)FOCO #1 XACOBEO:

UNHA NOITE DE TANGO

VENRES 16 OUTUBRO

Auditorio de Galicia, 20.00h

Matteo Dal Maso, director

Sofía Ros, acordeón

Óscar Cobos e Antía Barcia, danza

- Astor Piazzolla: Libertango
 - Astor Piazzolla: Chiquilín de Bachín
 - Astor Piazzolla: Five Tango Sensations (selección)
 - Astor Piazzolla: Las cuatro estaciones porteñas (selección)
 - Astor Piazzolla: Concerto para bandoneón «Aconcagua» (selección)
-

AUDITORIO DE GALICIA

Avenida do Burgo
das Nacións, s/n
15705 Santiago
de Compostela

DESPACHO DE BILLETES

981 571 026 | 981 573 979
981 542 462

OFICINAS

981 552 290 | 981 574 152

rfgalicia.org

compostelacultura.gal

INSTAGRAM

@realfilharmoniadegalicia
@compostelacultura

FACEBOOK

RealFilharmoniadeGalicia
CompostelaCultura

X

@CCultura

TIKTOK

@realfilharmoniadegalicia

